

Terreur en verzet: de overval op de Bruinhof op 27 februari 1945

(de bron voor dit verhaal is Willem de Bruin) opgeschreven door Jan Weitkamp.

Het is februari 1945.

Het zuiden van Nederland is bevrijd.

Het geallieerde offensief naar het noorden van het land laat nog op zich wachten.

In het westen eist de hongerwinter zijn tol.

Dagelijks sterven er velen van honger en ontbering.

In heel bezet gebied heerst de uitzonderingstoestand.

Er worden massaal jonge mannen opgepakt die gedwongen worden om mee te werken aan de uitbouw van de Duitse verdedigingslinies.

Er wordt op onderduikers gejaagd en het verzet wordt vogelvrij verklaard.

Het standrecht heerst genadeloos.

De terreur wordt opgevoerd.

SD'ers en SS'ers uit de bevrijde landen en uit het zuiden van Nederland worden naar het noorden gedirigeerd.

Met hun Nederlandse handlangers in het kwaad, de landwachters oefenen zij een waar schrikbewind uit, dat aan honderden illegale werkers het leven kost.

In het noordoosten van Overijssel zijn ook Kontroll Kommados actief.

Deze KK's worden gevormd door bewakers van kamp Erika in Ommen.

Overal waar zij onderduikers of illegale werkers vermoeden slaan zij toe.

Het gevaar loert overal.

Veel verzetsmensen uit onze omgeving worden nog kort voor de bevrijding vermoord.

Gefusilleerd langs de rand van zomaar een straatweg of bij massa-executies in het Achterhoekse Varsseveld en bij Woeste Hoeve op de Veluwe.

De belangrijkste verzetsorganisaties werken sinds september 1944 samen in de NBS, de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.

Vanuit Engeland worden geheim agenten gestuurd en worden er op verschillende plaatsen in het land door geallieerde vliegtuigen wapens voor het verzet gedropt.

Het Stegerderveld, tussen Mariënberg en Ommen, is zo'n droppingsterrein.

Onder leiding van Jan Nieboer uit Vroomshoop is daar permanent een ploeg aanwezig om de agenten en wapens in ontvangst te nemen.

De wapens worden in enkele boerderijen opgeslagen en verspreid onder de verzetsgroepen in de buurt.

Een van die boerderijen is de Bruinhof in Beerzerveld.

Een bastion van verzet.

De Bruinhof

Het is de boerderij van de familie De Bruin.

Daar woont vader De Bruin met zijn drie dochters Aaltje, Fijgje en Marie en de zonen Arie, Cornelis en Willem.

Enkele honderden meters verderop woont nog een zoon, Marinus de Bruin, met zijn vrouw.

De familie De Bruin heeft dan al een grote staat van dienst in het verzet.

Op de boerderij en in de woning van Marinus hebben vele onderduikers en verzetsmensen voor kortere of langere tijd onderdak gevonden.

Marinus onderhoudt de contacten met de verschillende verzetsorganisaties uit de buurt.

Hij brengt de onderduikers en maakt deel uit van de groep die op het Stegerderveld de wapendroppings organiseert.

Hij is onder meer verantwoordelijk voor het vervoer en de opslag van de gedropte wapens en munitie.

Een van de eerste onderduikers was de Joodse student Sigmund Meijler uit Vriezenveen. Hij kwam in 1941 en bleef zo'n vijf maanden bij de familie De Bruin.

Zijn verblijf werd echter bij de Grüne Polizei in Enschede verraden.

Nog voordat er een huiszoeking plaatsvond, was hij al elders ondergebracht.

In april 1942 kwamen er twee Franse krijgsgevangenen bij, die uit een gevangenenkamp in Nordhorn ontsnapt waren.

Zij wisten dat er net over de grens, in Mariëenberg, verzetsmensen waren die gevluchte krijgsgevangenen verder hielpen.

Na dagenlang in de grensstreek rondgezworven te hebben, arriveerden zij in Mariëenberg.

Daar kregen ze andere kleren en van daar werden ze naar de Bruinhof gebracht.

De militairen werden er als koningen behandeld, schreven ze na de oorlog, ze kregen alles te eten wat ze maar wilden.

Vanzelfsprekend wilden ze zo snel mogelijk naar huis, naar het zuiden van Frankrijk.

Maar hoe begrijpelijk ook, zo gemakkelijk was dat niet.

Zij spraken geen woord Nederlands en met die vele controles was een reis door bezet gebied uiterst riskant.

Toch bracht Cornelis de Bruin hen twee weken later naar de Nederlands-Belgische grens.

Na een gevaarlijke tocht door België en het bezette deel van Frankrijk kwamen ze begin mei 1942 op hun plek van bestemming.

In deze periode kwamen er ook onderduikers die weigerden zich te melden voor de Arbeidsinzet.

Een van hen was de toen achttienjarige Willem de Bruin, die er niet overpeinsde om voor de Duitsers te gaan werken.

Hij dook onder op de eigen boerderij.

Twee jaar later.

Omstreeks het midden van 1944 werden zes Amerikaanse militairen op de Bruinhof ondergebracht.

Het waren boordschutters en mecaniciens, die nadat hun vliegtuigen waren neergeschoten door Nederlandse verzetsmensen verzorgd werden.

En in januari 1945 verbleven er ook twee Belgische commando's van de Special Air Service.

Zij waren in september bij Orvelte in Drenthe gedropt en hadden de opdracht om samen met de verzetsgroepen militaire acties uit te voeren.

Na het mislukken van de Slag om Arnhem kwam hun guerillaopdracht te vervallen.

In Drenthe was het daarna niet meer veilig voor hen.

De Duitsers zaten hen op de hielen en ze konden maar nauwelijks aan gevangenschap ontkomen.

Ze vluchtten naar Overijssel, waar ze in de buurt van Vroomshoop terechtkwamen.

Daar vonden ze aansluiting bij de groep van het Stegerderveld.

Voor de Belgen werden er wapens en zenders gedropt en dagelijks seinden zij berichten van de ondergrondse inlichtingendienst naar bevrijd gebied.

Begin december werd hun onderkomen in Salland door de Duitsers overvallen. Ze wisten zich echter vrij te schieten en vluchtten naar Beerzerveld. In het huis van de onderwijzer Wensink (hoofd der O.L.S.) aan de Oosterweg, ontmoetten ze de geheim agent Jaap Beekman die hen naar De Bruin bracht. Daar bleven ze enkele dagen. Een van hen, die gewond geraakt was, werd er medisch verzorgd. Begin februari vertrokken ze naar bevrijd gebied.

Behalve als onderduikadres fungeert de boerderij ook als een militaire opslagplaats. Sinds het begin van de droppings is er -goed verborgen- een groot arsenaal van wapens, munitie, explosieven en sabotagemateriaal aangelegd.

Ook is er de seinapparatuur van de marconist Jaap Beekman verstopt.

Beekman is op 28 augustus 1944 samen met andere geheim agenten door het Bureau Bijzondere Opdrachten vanuit Engeland bij Voorthuizen gedropt.

Hij seint vanuit verschillende adressen naar Engeland en wordt de vaste marconist van de leider van de RVV (Raad van Verzet) in Salland, kapitein "Evert" Lancker, en van de droppingsploeg in het Stegerderveld.

Als de Duitsers of hun Nederlandse handlangers ook maar enigszins zouden vermoeden, wat zich daar in de boerderij op de grens van Mariënberg en Beerzerveld afspeelde, ze zouden de bewoners geëxecuteerd en de boerderij platgebrand hebben. Op een dag in januari 1945 spant het er om.

Ineens staan er overal Duitse soldaten rondom de boerderij.

Er wordt huiszoeking verricht.

Een van de onderduikers, K. Huibers -de stationschef van Mariënberg, die deelnam aan de spoorwegstaking- wordt van zijn bed gelicht, maar hij kan er zich nog uitpraten.

Hij doet zich voor als een evacuee uit het door de Duitsers ontruimde IJmuiden, die bij De Bruin is ingekwartierd.

Willem de Bruin kan zich nog net in een kleerkast verstoppen.

De Amerikanen zitten in hun schuilplaats naast de hooizolder en worden niet opgemerkt.

De Duitsers vinden niets, maar het scheelde weinig.

Om een volgende keer beter voorbereid te zijn, worden er voorzorgsmaatregelen genomen.

In de schuilplaats wordt een sterke lamp geplaatst die bij alarm de onderduikers moet waarschuwen.

De boerderij beschikt echter niet over elektriciteit en daarom wordt er een illegale stroomvoorziening aangelegd.

De stroom wordt afgetapt van de elektriciteitskabels van de gemeenten Ommen en Den Ham.

De elektriciteit moet wel uit beide plaatsen komen, want enkele uren per dag wordt de stroomvoorziening uitgeschakeld.

Gelukkig gebeurt dat niet in de beide gemeenten op hetzelfde tijdstip.

Is de stroom in Ommen eraf, dan kan die van Den Ham gebruikt worden.

En omgekeerd.

Alleen bij een continue stroomvoorziening kon het beveiligingssysteem immers goed functioneren.

In de schuilplaats liggen ook wapens opgeslagen.

Vooral het geval van nood...

De Overval.

Van 27 op 28 februari blijkt hoe noodzakelijk die veiligheidsmaatregelen zijn.

In het holst van de nacht worden de boerderij en de woning van Marinus omsingeld.

Deze keer zijn het de gehate landwachters, die met zo'n dertig man tegelijk komen aanstormen.

Tien van hen gaan naar de woning van Marinus en de overige twintig naderen van alle kanten de boerderij.

Marinus, die net thuiskomt weet ternauwernood te ontsnappen.

Maar drie verzetsmensen worden door de overval verrast en gevangengenomen.

Voordat Cornelis de Bruin op de Bruinhof door de tierende en krijsende landwachters tegen de grond geslagen wordt, heeft hij nog net het alarm in werking gesteld.

Verschrikt door het felle licht worden Willem, die sinds de vorige overval altijd in de schuilplaats overnacht, en de Amerikanen wakker.

Zij realiseren zich direct dat er gevaar dreigt.

Levensgevaar.

De wapens worden geladen en zij wachten verder gespannen af wat er komen gaat.

Door de spleten tussen de planken zien ze onder hen de landwachters over de deelstruinen.

Zolang ze daar maar blijven, is er niets aan de hand.

Maar dan horen ze gestommel op de zolder naast hen en zien ze het licht van een zaklantaarn.

Dat licht komt steeds dichterbij.

Eerst nog zoekend, maar dan recht op de schuilplaats gericht.

Een landwachter klimt op het hooi, bovenop de schuilplaats.

Hij schijnt zijn zaklicht door enkele losliggende planken, het ontsnappingsluik, en slaakt een onbeschrijfelijke kreet.

Van triomfalisme of van angst?

Want hij mag dan de onderduikers gevonden hebben, hij kijkt ook recht in de gezichten van zwaarbewapende mannen die hun stenguns op hem gericht hebben.

Voor deze landwachter is dat waarschijnlijk een nieuwe ervaring.

Vaak overrompelen zij weerloze slachtoffers.

Daar kan dit keer echter geen sprake van zijn.

Hij stuit op vastberaden mannen die zich niet laten arresteren.

Direct wordt er op de man gevuurd.

Onder de overige landwachters breekt paniek uit.

Ze stuiven alle kanten op.

Van die verwarring makers de onderduikers gebruik om te ontsnappen.

Ze schieten dwars door de grote baanderdeur van de boerderij en gooien handgranaten naar buiten.

De jonge De Bruin rent met zijn stengun het erf af, springt in de achter de boerderij gelegen sloot en geeft volop dekkingsvuur, zodat de Amerikanen weg kunnen rennen.

Op blote voeten en gekleed in een overall vlucht Willem de Bruin daarna over de bevroren landerijen.

Eerst gaat hij naar het huis van een bekende, waar hij klompen krijgt.

Daarna sluiten hij en de vijf overgebleven Amerikanen, een van hen is verder weggevlucht, zich weer aaneen.

Al gauw stuiten ze weer op de landwachters, die al begonnen zijn hun gevangenen af te voeren.

Van de paniek die dan onder hun bewakers uitbreekt, maken enkele gevangenen, Piet Bolten, Aaltje en Cornelis de Bruin, gebruik om te ontsnappen.

Willem de Bruin en de Amerikanen zoeken dekking achter het schoolgebouw in Beerzerveld en zien kort daarop een landwachter, die twee gevangen verzetsmensen opbrengt.

Met hun handen omhoog lopen zij voor de landwachter die hen onder schot houdt. Ook zij moeten bevrijd worden.

De bewaker wordt onder vuur genomen en duikt weg.

Dat is het moment waarop de verzetsmensen er vandoor gaan.

Alleen stationschef Huibers is dan nog in handen van vijand.

Hij heeft geen kans gezien om te ontsnappen.

Voor de mannen achter de school wordt de toestand echter met de minuut gevaarlijker.

Elk moment kan er versterking voor de overvallers komen.

En als zij twee auto's van de SD uit Almelo het dorp zien binnenscheuren wordt het tijd om te vertrekken.

Ze duiken onder op een boerderij in de buurt.

Vanuit het dakraam van hun onderduikadres kunnen ze de Bruinhof zien.

De Amerikanen voelen zich daar zeer ongemakkelijk bij.

Ze willen liever zo ver mogelijk weg van de Bruinhof.

Zij verwachten dat de hele omgeving naar hen afgezocht zal worden.

En ze vrezen de wraak van de bezetter voor de neergeschoten landwachter, die twee dagen na de overval aan zijn verwondingen zou bezwijken.

Willem de Bruin voelt daar echter niets voor.

Hier kent hij de mensen, hier weet hij wie hij vertrouwen kan.

En hij heeft gelijk.

De jacht op hen blijft ondanks de hachelijke situaties waarin zij nog terechtkomen, zonder gevolgen.

De overvallers krijgen de mannen op wier levens zij het gemunt hebben niet in handen.

De Bruinhof wordt na de overval totaal leeggeroofd.

Maar als de jongens van De Bruin enkele dagen later naar de boerderij toe sluipen om te zien of de wapens, explosieven en de geheime zender er nog zijn, blijkt dat ze merendeels nog goed verstopt op hun plaats liggen.

Die komen nog van pas, want voor de De Bruins is de oorlog nog niet afgelopen.

Als in maart de geallieerde opmars naar het noorden van het land begint en het verzet tot militaire acties overgaat, zijn zij volop actief.

Ze nemen tot aan de bevrijding van Beerzerveld op 5 april 1945 deel aan verschillende sabotageacties, zoals het opblazen van munitieschepen, bruggen en spoorlijnen.

Voor stationschef Huibers komt de bevrijding echter te laat.

Door zijn moedige houding, de deelname aan de spoorwegstaking, wordt hij het slachtoffer van de terreur.

Hij wordt op 8 maart 1945 bij Woeste Hoeve gefusilleerd.

Na de bevrijding ontvangt vader De Bruin de Medal of Freedom.

Met deze hoge Amerikaanse onderscheiding wordt het respect voor de moed van de familie De Bruin tot uitdrukking gebracht.

Zij worden ook met Nederlandse en Franse onderscheidingen geëerd voor hun verzetswerk.

Met de onderduikers van toen, zowel met de Amerikanen als met de Fransen, zijn de contacten ook na de oorlog uitstekend gebleven.

Pieter de Bruin *01-11-1909 - †04-01-1973 getrouwd met Kasperdina Stuit

Marinus de Bruin *26-02-1913 - †11-10-1995 getrouwd met Ekiena Geziena (Kina) Emmens

Cornelis de Bruin *09-11-1915 - †09-11-1975 getrouwd met Aaltjen Weijteman

Arie de Bruin *21-12-1919 - †11-12-2007 getrouwd met Hendrika Johanna Naarding

Willem de Bruin *14-04-1924 - †23-11-2006 getrouwd met Antonia (Toos) Veldhuis